

Jobb på riktigt – att deklarerera och betala skatt för första gången

Vi får ett mejl om att [Vägen-ut!-kooperativen](#) fyller 20 år och vill vara med och fira det genom att återpublicera ett reportage som ursprungligen fanns med i [nr 1 av SocialPolitik 2020](#). Så här står det bland annat i mejlet från Vägen ut!:

”För 20 år sedan träffades Vägen ut!s grundare på en förening för barn med förälder i fängelse. De behövde arbete för att förändra sin situation och insåg att de behövde skapa sina egna jobb. Ingen annan skulle göra det åt dem. De ville skapa förändring – för sig själva, för människor med erfarenhet av missbruk och kriminalitet och särskilt för kvinnor och deras barn.

I Vägen ut! arbetar medarbetare som själva har gått hela kedjan, idag är de viktiga förebilder som stöttar och ger hopp. Här finns många starka och personliga berättelser om förändring. Att arbeta med sig själv och sin erfarenhet är en förutsättning för att jobba hos oss. Vi kompletterar den egna erfarenheten med interna och externa utbildningar. Tillsammans har vi 52 barn under 18 år som växer upp med en pappa eller mamma som behövs på sitt arbete och kan betala sina räkningar.”

Här börjar reportaget från 2020:

Vägen ut-kooperativen hjälper människor som står långt från arbetsmarknaden till jobb. Den som vill utveckla sig inom organisationen kan internutbilda sig till chef – egenerfarenhet värderas högt.

I snickeriet hos Vägen ut slipas hyllor så att dammet ryker. Smäckra grå stolar står på tork efter att ha målats om. Att renovera och tillverka möbler är kooperativets ena ben,

fastighetsservice det andra.

Sven Sun är arbetsledare i snickeriet och har ett särskilt ansvar för att ta hand om dem som är nya. Han kom själv hit för ett drygt år sedan för att arbetsträna efter en 12-stepsbehandling och har snabbt hittat sin plats.

– Jag gillar hela Vägen ut-konceptet. Jag har mycket att tacka dem för, jag har varit en strulpelle i många år.

Fastighetsservice & Snickeri är ett av tretton sociala kooperativ inom Vägen ut i Göteborg. Nu är Sven Sun en av dem som går det interna utbildningsprogrammet för att bli handledare och kanske framtida chef.

– Vi såg ganska snabbt att folk vände sig naturligt till Sven. För att kunna ta hand om folk som är nya – och som kan vara rätt struliga – måste man vara lugn och inte reta upp sig i onödan, konstaterar Gunilla Klingensjö som är vice vd för Vägen ut och ansvarig för Fastighetsservice & Snickeri.

I Vägen ut-kooperativens utbildningsprogram ingår bland annat den egna utbildningen Privat, Personligt och Professionellt. Den handlar om hur man använder sin egenerfarenhet av exempelvis missbruk eller psykisk ohälsa på ett professionellt sätt utan att lämna ut sig själv. Nästan alla anställda kommer från de egna leden.

– De allra flesta av våra verksamhetschefer har gått den långa vägen. Vi ser egenerfarenhet som det absolut viktigaste, det är något som man inte kan läsa sig till.

När Sven blir handledare kan han exempelvis följa med som stöd vid möten med socialtjänst eller arbetsförmedling.

– Det blir starkt när en före detta klient är med och stöttar i en ny roll, säger Gunilla.

Hon konstaterar att Sven fått mycket ansvar på kort tid, men det får inte heller gå för fort. Hon och Sven pratar varje dag, om ansvar och om vägen framåt.

– Jag kämpar fortfarande med många saker även om jag är drogfri, det tar tid att läka allt, säger Sven.

– Jag ser Svens alla styrkor, medan han är fullt upptagen av alla sina svagheter. Ibland blir du nästan förvånad när jag ser en styrka hos dig som du inte sett själv, påpekar Gunilla.
– Så är det, jag är min hårdaste kritiker, svarar Sven.

Sven Sun växte upp i Angered, ett av Göteborgs miljonprogramsområden dit familjen flyttade när det var nybyggt och modernt. Där var fullt av barn och ungdomar och Sven hängde med olika gäng. Han stod med benen i olika kulturer, med en norsk mamma och en kinesisk pappa.

– Jag blev inte mobbad men det var ändå så att när man skojade så var det om kineser och norrmän. Bland kineser var jag inte tillräckligt mycket kines och bland svenskar var jag inte riktig svensk.

Hans pappa drev restaurang och arbetade nästan jämt.

– Han gjorde det han trodde var bäst, men jag hade velat ha honom hemma mer. Jag hade ingen riktig manlig förebild.

Under tonåren började Sven röka cannabis men klarade ändå gymnasiet där han utbildade sig till inredningsnickare – något som han har god nytta av idag. Men därefter blev det tyngre droger under ett antal år, varvat med år av drogfrihet. Till sist var han helt färdig med det livet.

– Jag hade nått botten och orkade inte mer. Klimatet blir allt hårdare. Jag hade en stark motivation att bryta, ville verkligen det. Jag fick bra hjälp och det är jag tacksam över.

Han vistades elva månader på Vägen uts behandlingshem Villa Solberg som han hört gott om via vänner. Därifrån kom han sedan hit till Fastighetservice & Snickeri för arbetsträning och blev anställd i höstas.

– Nu vill jag utveckla mig som människa. Jag skulle vilja ha en större roll i snickeriet när jag är redo för det. Jag trivs bra med ansvar och tycker att jag är bra med människor.

Vägen ut har hela kedjan, från motivationsboende, behandling enligt 12-stegsmetoden, utslussningsboende och eftervård, till arbetsträning, möjlighet till anställning och så småningom

delägarskap i det egna kooperativet.

– Där är vi unika, det gör att vi får bra resultat, säger Gunilla Klingensjö.

Man kan komma hit via arbetsförmedlingen, kriminalvården eller socialtjänsten, på grund av psykisk ohälsa, drogmissbruk, kriminalitet eller funktionsnedsättning.

– **Vi jobbar med dem som står allra längst från arbetsmarknaden** och det är fantastiskt när det lyckas. Jag tror på att arbete gör skillnad, att känna att man har ett jobb att komma till istället för att vara i en sysselsättning, säger Gunilla.

Nykomlingarna börjar mjukt med få timmars arbete i veckan beroende på ork och förmåga. Sådant som att gå på lunchmöte med Anonyma Narkomaner kan ingå i schemat.

– När man kommit upp i tid och det fungerar och det finns en ekonomisk bas försöker vi anställa.

De olika kooperativen inom Vägen ut har olika inriktning. Trädgårdarna är bra för den som behöver lugn och ro, hotellet Le Mat för den som vill ha liv och rörelse och Fastighetsservice & Snickeri för den som vill jobba praktiskt med händerna.

Några dagar senare är ett gäng från kooperativet ute på ett av städuppdragen – de sköter bland annat trappstädning i flera bostadsområden. Fuat är arbetsledare och håller koll på att ingen uppgång glöms bort.

Daniel hoppar in där det behövs, vare sig det är städning, snickrande eller målning. Han gillar att arbeta hårt, men är inte så mycket för att prata om sig själv.

– Det är bra för mig att jobba mycket, säger han.

Flemming kastar sig gärna in i samtal och vill diskutera, med moppen i högsta hugg. Just idag har han läst mycket om coronaviruset och är fundersam över hur det ska gå.

Flemming hade en tuff barndom, stal sin första bil när han var sju och har bott på barnhem, i fosterfamiljer och på anstalter. Nu ska han för första gången i sitt liv som anställd i kooperativet deklarerera och betala skatt.

Katarzyna har arbetat med städning långt innan hon kom till Vägen ut men då under väldigt otrygga förhållanden. Nu är hon glad över att få riktig lön varje månad och ha fasta arbetstider.

– Kunderna är viktiga för oss, säger hon.

Gunilla konstaterar att trappstädning är ett uppdrag som passar gruppen bra eftersom man kan jobba på i egen takt utan stress.

– Det handlar om att hitta rätt affärer som vi klarar av att utföra i tid med god kvalitet. Folk kan tycka att vi har en jättefin verksamhet på pappret – men om vi inte levererar byter man snabbt ut oss.

Ibland hörs argumentet att upphandlingsreglerna hindrar idéburna organisationer från att få avtal med myndigheter. Men det tycker inte Gunilla Klingensjö stämmer för Vägen ut.

– Kommuner kan direktupphandla och i vår värld räcker det

långt.

Direktupphandling innebär att en myndighet kan lägga ut uppdrag utan ramavtal upp till en summa av drygt 600 000. De sociala företagen i Göteborg har även en gemensam säljorganisation, Social Trade, som har koll på förfrågningar och kontaktar uppdragsgivare.

Göteborgs kommun har nyligen gjort en upphandling som riktar sig specifikt mot sociala företag och där kommer några av Vägen uts kooperativ att vara med.

Men det är ändå inte alltid lätt att klara ekonomin för en organisation av den här typen. Gunilla konstaterar att Vägen ut ständigt måste jobba med lobbying gentemot politiker. Men också gentemot näringsliv, organisationer och bostadsbolag för att etablera nya samarbeten.

Vägen ut vill vara mindre beroende av att sälja arbetsträningstjänster. Målsättningen är att 70 procent av intäkterna ska komma från att sälja andra tjänster och produkter, men där är de inte riktigt än.

Det offentliga köper årligen in varor och tjänster för 600 miljarder.

– Om en bråkdel av detta köptes från arbetsintegrerade sociala företag skulle vi kunna göra en enorm skillnad för människor som hamnat långt från arbetsmarknaden.

Gunilla jämför med de 25 miljoner som det kostat att bygga om Brunnsparken i Göteborgs centrum för att göra platsen tryggare.

– Om staden köpt tjänster av oss i det arbetet hade vi kunnat anställa många fler.

Text & foto: Helena Östlund

Övre bilden: Daniel, Sven och Gunilla.

Nedre bilden: Flemming.

Läs mer:

Vägen ut! är en paraplyorganisation i Västsverige för tretton sociala kooperativ: secondhandbutiken Returum, textilateljén Karins Döttrar, Le Mat B&B, Kajskjul 46 med screentryckeri, restaurangen Branneby, Vu Fastighetservice & Snickeri, trädgårdscaféerna Ängås trädgård och Lärjeåns kök & trädgårdar, samt Konsortiet för gemensamma åtaganden. Dessutom ingår behandlingshemmen Villa Solberg för män och Villa Karin för kvinnor, kvinnojouren Lilla Britta samt Villa Revansch i Sundsvall. Totalt 120 anställda.

Vägen ut startade som ett EU-projekt 2002 av Pernilla Svebo, idag vd för Vägen ut!, tillsammans med fyra före detta klienter inom kriminalvården där hon arbetade då.

De sociala kooperativens gemensamma säljorganisation i Göteborg: socialtrade.se